

ทำนองคลองธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนะ ฟังธรรม ฟังธรรมอยู่กับโลก โลกมันแสนร้อน โลกเป็นอย่างนี้ สภาวะโลกเป็นแบบนี้ ทุกคนเกิดมาเห็นอยู่กับตานะ ความรู้สึกของเรา เราประสบโลก นี่โลก โลกเป็นแบบนี้ แต่สภาวะธรรม เราศึกษากันหลายๆ เราฟังธรรมหลายๆ แต่เราไม่เคยเข้าถึงธรรมได้ใจ

“ทำนองคลองธรรม” ทำนองนะ.. ทำนองของวิญญูะ

เวลาเราเกิด เราเกิดมาในวิญญูะ.. ทำนองของวิญญูะ

ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ “มนุษย์สมบัติ” เราเป็นชาวพุทธ เรามีอำนาจวาสนามาก เพราะ! เพราะมนุษย์สมบัติใจ มีทาน มีศีล มีภาวนา การให้ทาน การรักษาศีล เห็นไหม ถ้าเรามีศีล ๕ เรารักษาศีล ๕ มนุษย์สมบัติ การเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก ถ้าเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก ทำไมเราเกิดเป็นมนุษย์กันบ่อยๆ ละ เกิดซ้ำเกิดซากนะ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสาวไปบุพเพนิวาสานุสติญาณ ตั้งแต่ ๑๐ ชาติ เห็นไหม ทศชาติ ๑๐ ชาติ ตั้งแต่เป็นพระเวสสันดรนี่ไป ๑๐ ชาติ ต่างๆ เพราะอะไร เพราะได้ทำบุญกุศลไง ทำคุณงามความดี มนุษย์สมบัติถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ แต่ถ้าไม่ทำบุญกุศลก็เกิดเป็นสัตว์ แม้แต่ครูบาอาจารย์ของเรา เวลาพูด เวลาสอนของครูบาอาจารย์ไป ไปเกิดเป็นสุนัข ไปเกิดเป็นไก่ สิ่งที่เกิดเป็นไก่เพราะอะไร

เพราะเราพอใจไป พอใจกับภพชาติอย่างนั้น มันก็ติดในภพชาติอย่างนั้น “ทำนองคลองธรรม” ถ้าทำนองไม่ดีเห็นไหม ทำนองของวิญญูะไม่ดี เราก็จะเกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นสัตว์นะ ถ้ามีบุญกุศลเราก็เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ถ้าเรามีบาปอกุศล เกิดเป็นเปรต เป็นผีก็ได้ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานก็ได้ อายกัณ ๔ ถ้าเราทำบาปอกุศล ทำด้วยความเข้าใจหรือทำด้วยความไม่เข้าใจ

ถ้าเป็นทำนองคลองธรรมแล้ว ทำนองคือทำนองของวิญญูะที่ทำให้เกิดให้ตาย คลองธรรมกับคลองกิเลสไป ถ้าทำคลองธรรม เรื่องของโลก คลองของธรรม ถ้าคลองของธรรม เราเป็นชาวพุทธ คลองของธรรมคือทำตามคำสั่งสอน เราเป็นชาวพุทธเราก็ถือศีล เราก็ประพฤติปฏิบัติ เราก็ให้ทานของเรา คุณงามความดีอย่างนี้ทำให้เราเกิดเป็นมนุษย์สมบัติ สิ่งที่เป็นมนุษย์สมบัติเป็นเรื่องของโลก มันก็เป็นเรื่องของโลก เราต้องปากกัดตีนถีบเพื่อความดำรงชีวิตอยู่

เวลาคนเกิดขึ้นมาแล้วแต่อำนาจาสนา คนเกิดขึ้นมามีศักดิ์ศรี มีบุญญาธิการต่างๆ นั้นก็สมควรประโยชน์ของเขา แต่ทุกข์ในหัวใจนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ “คนเกิดคนตายมาแต่ละภพชาติ น้ำตาที่ร้องไห้ไว้ ถ้ารวมไว้โดยที่ไม่เหือดแห้งไป น้ำทะเลสู้ไม่ได้” น้ำทะเลมหาสมุทรมากขนาดไหน น้ำตาของสัตว์โลกเกิดมาร้องไห้ร้องไห้ ร้องไห้ร้องไห้ นี่สะสมไว้จะเหมือนกับน้ำทะเลเลย แต่สิ่งนี้มันเป็นวิญญูะ มันเป็นความหมุนเวียนไป

สิ่งที่หมุนเวียนไปเป็นอนิจจัง มันเกิดดับๆ ตามสภาวะแบบนั้น เราถึงไม่มีสติ ไม่มีสัมปชัญญะไง เกิดมาก็ตื่นไปกับโลกเขา เกิดมาตื่นไปกับโลก โลกเจริญ-โลกเสื่อม เรายังศึกษาขึ้นไป เรายังมีความภูมิใจนะ ว่าเราเกิดมาโลกกำลังเจริญ เราเป็นผู้ที่เป็นปัญญาชน เราอยู่ในโลกที่เจริญ แล้วเวลาอ่านประวัติศาสตร์ไป สมัยประวัติศาสตร์นั้นโลกไม่เจริญ มนุษย์อยู่ถ้า.. ก็สัตว์ตัวนี้มันซ่อง ใจตัวนี้มันซ่อง มันเกิดมันมาตายมาตามวิญญูะมา มันจะไปไหน.. ก็ไอ้สัตว์ตัวนี้ สัตว์ตัวของเรามันซ่องอยู่

เราเพียงแต่ภูมิใจไป ภูมิใจในปัจจุบัน ภูมิใจในเวลาเราศึกษาไปว่าปัจจุบันนี้ภูมิใจ เวลาของเรามี ๑๐๐ ปีหรือมากกว่านั้นเล็กน้อยเท่านั้น เวลาของเรา เวลาที่เรามีปัญหา เรามีโอกาสที่เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะทำในสิ่งที่เราจะไม่ต้องหมุนเวียนไปในวิญญูะตามอำนาจของกิเลสไป คลองของกิเลสนะ ทำให้เรายึดมั่นถือมั่นในทางชีวิตของโลกเขา นี่เราต้องมีศักดิ์ศรี เราต้องมี

สิ่งต่างๆ เพื่อที่จะให้กิเลสมันพองตัวไง กิเลสนี้จงพองพองขนนะ มันจะพองขนในหัวใจของเรา มันจะยกหูชูหางตามอำนาจของกิเลส

กิเลสนี้มีความคิดอยากใหญ่ อยากต้องการต่างๆ มันเป็นสภาวะของมันอย่างนั้น ทำไมไม่เอาชนะตัวเองล่ะ ทำไมไม่เอาชนะตัวเอง เอาให้ตัวเองสงบอยู่ในอำนาจของตัวเอง สิ่งนี้ต่างหากคือธรรมนะ โลกจะเป็นขนาดไหนมันเป็นเรื่องของโลกเขา แต่เรื่องของเรา ธรรมะสอนเรื่องของเรา ถ้าเรื่องของเราชำระเรื่องของเราได้ นี่จะเป็นประโยชน์กับเรามาก

สิ่งที่เป็ประโยชน์กับเรา ธรรมนี้ย้อนกลับเข้ามาจากทางนี้ตลอดเลย สภาวะของโลกมันเสื่อมไป ถ้าเราส่งออกไป เราส่งออกไปยึดของโลก นั่นนะ ทำนองของวิญญู วิญญูหม่นไปอย่างนั้น แล้วเราจะพยายามยึดสิ่งนั้นเป็นไปไม่ได้ สภาวะโลกนี้เป็นอจินไตย เป็นอจินไตยอยู่แล้ว มันต้องแปรสภาพ มันต้องเสื่อมไปโดยธรรมชาติของมัน มันต้องแปรสภาพอย่างนี้โดยสัจจะความจริงของเขา แล้วเราก็จะว่าเราจะพัฒนา เราจะทำให้อยู่ในอำนาจของเรา.. มันหม่นไป

เราเกิดมาช่วงชีวิตหนึ่ง เราอาศัยจังหวะชีวิตหนึ่งอยู่ในกระแสโลกเขา การดำรงรักษาไว้สิ่งที่เป็ประโยชน์นั้นเป็ประโยชน์โลก สิ่งที่เป็ประโยชน์โลก ใครทำ.. คนนั้นก็เป็บุญกุศลของคนนั้น นี่เหมือนกัน ใจเราไปทำ ถ้าเรามีโอกาสทำเราก็ทำของเรา แต่เราไม่ไปยึดมัน สิ่งนั้นไปยึดไม่ได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ สิ่งนี้ไปเป็นอำนาจของกระแส สิ่งที่กระแสของวิญญูมันเป็นอย่างนั้นโดยธรรมชาติ สิ่งนี้มันหม่นไปไม่มีใครสามารถยกดึงพระอาทิตย์ไว้ ขึ้นแล้วไม่ให้ตก เป็นไปไม่ได้ โลกก็เวียนไปตามสภาวะแบบนั้น นี่ถ้าเราเข้าใจอย่างนั้น เราไม่ไปยึดสิ่งนั้น เราจะย้อนกลับเข้ามาไง

ถ้าทำนองคลองธรรมนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบุญญาธิการมหาศาลเลยกว่าจะได้ออกประพาศปฏิบัติ พระเจ้าสุทโธทนะยื้อดึงไว้ พยายามต้องการให้เป็นจักรพรรดิ เพราะพ่อแม่ต้องสงวนรักษาสีงนั้นโดยธรรมชาติ พ่อแม่ เพราะพ่อแม่มีปัญหาทางโลก แต่ทางธรรมไม่มีใครมีปัญหา สิ่งนี้ต่างๆ พ่อแม่ต้องการดึงไว้ให้อยู่ปกครองเป็นกษัตริย์ แต่เพราะว่ามีอำนาจวาสนาไง เวลาออกไปเที่ยวสวน เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บคนตาย “เราก็ต้องเป็นสภาวะแบบนี้หรือ”

ถ้า “เราสภาวะแบบนี้..” สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรมใด คล่องของธรรมใด เกิดขึ้นมาในโลกเป็นถึงกษัตริย์ ความเป็นกษัตริย์มันก็สูงส่ง ทางโลกสูงสุดแล้ว ทำไมสละสิ่งนี้ออกมาได้ละ ถ้าสละสิ่งนี้ออกมาได้เพื่อประโยชน์กับตัวเองใจ เพื่อประโยชน์กับใจดวงนี้ใจ ถ้าเพื่อประโยชน์กับใจดวงนี้ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สร้างบุญญานุการมาด้วย ต้องไปสยัมภู ตรัสรู้ด้วยตนเอง

สภาวะธรรมสิ่งนี้ไม่เกิด ออกแสวงหานะ ออกไปแสวงหาต่างๆ โดยธรรมชาติของกิเลสที่ไหนที่เขามีผู้ขึ้นจะต้องไปหาตรงนั้น สิ่งนั้นต้องศึกษาก่อน เพราะสิ่งที่ผู้ขึ้น เหมือนกับทางโลกเขาว่าต่อยอด สิ่งทีวิทยาศาสตร์เขามีแล้ว ถ้าเราเอาสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน เราต่อยอดของเราขึ้นไป นี่ก็ไปแสวงหา สิ่งที่มีที่ไหนว่าเป็นทางธรรมๆ จะเห็นไหม มันไม่ใช่เป็นคล่องของธรรม เพราะธรรมยังไม่เกิด คล่องของธรรมจะมีได้อย่างไร สิ่งนั้นเป็นเรื่องของ.. ถึงจะเป็นความสงบก็เป็นเรื่องของโลก เพราะว่าเรื่องของโลกมันเป็นฉนวนโลกีย์ใจ

สิ่งที่เป็นฉนวนโลกีย์จะทำให้จิตนี้มีพลังงาน เรื่องของฉนวนเรื่องสมบัติ จิตนี้จะมีพลังงานมากแล้วจะส่งออกไปตามอำนาจของจิตดวงนี้ จิตดวงนี้รู้สิ่งใด กาฬเทวิล ในธรรมบท รู้ดีตชาติได้ ๔๐ ชาติ อนาคตได้ ๔๐ ชาติ ไปอยู่บนพรหมนะ สิ่งนี้ส่งออก สิ่งนี้เป็นไป กาฬเทวิลยังไม่สามารถจะเข้ามาถึงธรรมการชำระกิเลสได้ เพราะสิ่งนี้ส่งออกไปศึกษากับอาพาธดาบสก็เหมือนกัน นี่คลองธรรมยังไม่มี ยังไม่มีคลองธรรม มันถึงว่าเป็นคล่องของกิเลสก็หมุนเวียนไปด้วยอำนาจาสนาก็ย้อนกลับเข้ามาใจ

ถ้าย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาถึงกับว่าต้องทำอานาปานสติ ทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าทำความสงบของใจให้ได้ แล้วยกขึ้นมาใจ กิเลสมันเกิดจากสิ่งใด อคอาหารมานะ ๔๕ วันพยายามจะเอาชนะกิเลสให้ได้ นี่เรื่องของโลกทำสภาวะแบบนั้น ที่ว่า กิเลสมันอยู่ที่ไหน? กิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา กิเลสมันอยู่กับตัวของเรา ก็ไม่เข้าใจสิ่งนี้ พยายามกดเห็นใหม่ กดเพื่อจะทำลายมัน แต่ปัญญาอย่างนี้ไม่เกิด

คำว่า “โลกียะ” คือปัญญาของเรา ปัญญาตัวตนของเรา ปัญญาความคิดของเรา เราจะศึกษามาขนาดไหน เรามีมุมมองขนาดไหน มันจะใช้สิ่งนี้ออกมา แล้วกิเลสมันก็อยู่กับเรา คล่องของกิเลสมันจะบิดเบือนออกไปตามสภาวะของกิเลส กิเลสจะทำลาย..

ทำลายนะ เพราะมันต้องปกป้อง ปกป้องที่อยู่ของเขา ปกป้องอำนาจของเขา ปกป้องสัตว์โลก เราต้องยึดพื้นที่ เราอยากมีประเทศ เราอยากมีจังหวัด มีอำเภอ มีที่อยู่อาศัยของเรา มีสังคมของเรา

นี่ก็เหมือนกัน พญามารอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก จะไม่ยอมปล่อยใครให้หลุดมือออกไปได้เลย ถึงจะต้องผลักไสออกทุกวิธีการ ไม่ให้ย้อนกลับมาเข้ามาจากภายใน นี่ถึงต้องทำอานาปานสติ จิตนี้ถึงเป็นสัมมาสมาธิย้อนกลับมา แล้ววิปัสสนา นี่ย้อนกลับมาดูใจ เราทราบตนขนาดไหน พยายามสุดวิสัยของเราขนาดไหน มันเป็นไปได้ไหม การทำความเพียรที่อุกฤษฏ์ขนาดไหน ไม่เท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำทุกวิถีทางมาเพื่อจะให้ชำระกิเลสได้ สิ่งนี้เป็นจิตส่งออก จิตส่งออกมันอยู่แต่เรื่องของภายนอก ย้อนกลับมาถึงจะเป็นโลกุตตรธรรมไป

โลกียธรรม ผู้ที่มีบุญกุศลเห็นไหม มีจิตนิสัยที่ว่าอ่อนน้อมถ่อมตน เขาก็ควบคุมใจของเขาได้ เขาควบคุมของเขาได้เป็นกิริยามารยาทนะ แต่ความทุกข์ในหัวใจ ไฟเผาไหม้ในหัวใจ มันจะร้อนมาก สิ่งที่ย้อนกลับมาคือเรื่องของกิเลสใจ นี่กิเลสมันอยู่ที่ใจ ถึงต้องย้อนกลับมา สิ่งที่ย้อนกลับมาที่ใจ พอย้อนกลับมาที่ใจ พลังงานย้อนกลับมาเข้ามา “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” เห็นเลยแหละ เห็นสภาวะของจิต

สภาวะของจิตที่ว่าเกาะเกี่ยวมาแต่ชาติใด ชาติใดต่างๆ เกาะเกี่ยวกันไป สิ่งนี้ปัญญาใคร่ครวญไปแล้วไม่ใช่.. ย้อนกลับ ถึงว่าจุตูปปาตญาณก็ไม่ใช่ เพราะสัตว์ตายแล้วเกิด อติ-อนาคต สิ่งนี้มันเป็นสภาวะธรรม มันเป็นเรื่องภายในนะ นี่คลองของธรรมมันก็มีหยาบ-มีละเอียด เข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป จนสุดท้ายอาสวักขณญาณเข้ามาทำลาย นี่คลองของธรรม ทำนองคลองธรรมนะ

เราก็เหมือนกัน ทำนองคลองธรรมของเรา เราเกิดมา เราเกิดมาเป็นมนุษย์สมบัติ นี่ทำนองของเรามี ถ้าเรารำดีเห็นไหม เรารำดีเพราะมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีอยู่แล้ว เหมือนกับเราเล่นดนตรี เราไปฝึกหัดดนตรี เริ่มจากเราเล่นดนตรีไม่เป็น แต่ละชิ้น เราก็ต้องฝึกหัด ความผิดพลาดมันต้องมี นักดนตรีที่มีชื่อเสียงมาก เขาก็ฝึกหัดมาเหมือนเรานี้แหละ เขาก็ฝึกหัดมาเหมือนเรา เริ่มต้นจากความชอบ เราชอบสิ่งใด เราก็เล่นดนตรีชิ้นนั้น ถ้าเราเล่นดนตรีชิ้นนั้น การฝึกหัดของเรานั้นก็ต้องมีความผิดพลาดเป็นธรรมดา

สิ่งที่มีความผิดพลาดเป็นธรรมดา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี สิ่งนี้ไม่มี ไม่มีตัวโน้ต ไม่มีสิ่งต่างๆ เลย ต้องค้นคว้าเอา ต้องพยายามหาค้นคว้าหาสิ่งนี้ขึ้นมา แต่ของเรามีนะ ตัวโน้ตมีอยู่แล้ว แต่เราเล่นของเรา เราจะฝึกฝนของเราขึ้นมา.. จะเข้ามาใน สัมมาสมาธิเราต้องทำให้เกิดขึ้นมาให้ได้ ถ้าเราทำสัมมาสมาธิเกิดขึ้นมาได้แล้ว ทางโลกเขาว่านะเป็นคำโบราณ รำไม่ดีโทษปี่โทษกลองไง เราประพฤติปฏิบัติ เรานี้ตัวโน้ตมันก็มีอยู่แล้ว แล้วเรารำไม่ได้ เราจะไปโทษได้อย่างไรว่าศาสนานี้หมกมรรคผลนิพพานแล้วหรือ นรกสวรรค์หรือ ไม่มี.. นี่ก็เลสมันพาสงสัยไป

ทำนองคลองธรรม ถ้าทำนองคลองธรรมสิ่งนี้ไม่จริง ๒,๕๐๐ กว่าปีนี่มาได้อย่างไร แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา องค์ที่ ๔ เห็นไหม พระพุทธเจ้าจะมีอย่างนี้ตลอดไป โลกกับธรรมจะมีของคู่กัน เพียงแต่เราเกิดมานี้เรื่องธรรมยังเจริญอยู่ ความเจริญของธรรม ถ้าใครเกิดสมัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีอำนาจนามาก เพราะขณะฟังธรรมนะ ถ้าเราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตั้งใจมาก

แต่ปัจจุบันนี้เราอ่านพระไตรปิฎกทำไมเราไม่เข้าใจ เราอ่านแล้วทำไมมันไม่ตั้งใจของเรา เพราะกาลเวลาไป สังคมต่างสังคม ภาษาต่างภาษา ปัจจุบันนี้เราว่าเป็นปัจจุบันภาษาของเราเราเข้าใจ แต่สมัยพุทธกาล สังคมมันต่างกัน มันถึงว่าความตั้งใจ เห็นไหม เกิดทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นอันดับหนึ่ง แล้วเราเกิดพบพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นอันดับสองไป อันดับสองแล้วมีครูบาอาจารย์ของเรา

ทำนองคลองธรรม ทำนองคือทำนองของเราที่จะประพฤติปฏิบัติ

ทำนองเริ่มต้นคือทำนองที่เกิดในวัฏฏะ ทำนองของวัฏฏะ การเกิดณะ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นต่างๆ เขาไม่มีโอกาสนะ ทุกข์มาก จากสิ่งที่ว่าเกิดแล้วไม่ทุกข์ไม่มี ใจทุกข์ดวงเกิดแล้วทุกข์หมด เว้นไว้แต่เวลาเกิดบนสวรรค์ มีความสุขชั่วคราว แต่เวลาเราจะต้องหมดวาระหมดกาลของเรา เราก็ต้องทุกข์เหมือนกัน สุขขนาดไหน มีความสุข ความสุขคือว่าสร้างบุญกุศลขึ้นมา บุญกุศล สังเกตความจริง ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เราสร้างบุญกุศลเราก็มีที่พัก เวลาอุบัติขึ้นมาเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เราจะมีโอกาสได้สุขสบายอยู่ชั่วคราว สิ่งนี้เป็นสังขารความจริงอันหนึ่ง แต่สังขารความจริงอันนี้มันเป็นอนิจจังไป

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันมีวาระไง สิ่งที่เป็นวาระ เราถึงต้อง.. ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ โอกาสที่เราสร้างคุณงามความดี เราสร้างคุณงามความดีแล้วเราก็จะไปพักที่นั่น แล้วถ้าเราทำบาปอกุศลเราก็จะต้องไปเกิด เกิดในสิ่งที่ว่าเราสร้างเหตุอันนั้น เหตุอันนั้นอยู่กับใจเรา มันจะพันไปไหนในเมื่อเหตุมันเต็มแล้ว มันก็ต้องไปตามอำนาจของเหตุนั้น สัตว์ก็เหมือนกัน เขาเกิดมาเพราะเขาได้สร้างความผิดพลาด ได้เกิดมาเป็นสัตว์ ได้เกิดมาเป็นเปรตเป็นผีนะ เขาก็ทุกข์ร้อนของเขา แต่จิตทุกดวง การเกิดนี้มีความทุกข์ผูกไปกับใจทุกดวง

แต่การเกิดบนสวรรค์นั้นก็มีความสุขชั่วคราว คือ “สุขชั่วพัก” เท่านั้น “สุขชั่วพัก”

ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ เราถึงว่าเราพยายามประพฤติปฏิบัติของเรา

ทำนองอันนี้เราจะต้องให้เข้าคลองธรรมให้ได้ สิ่งนี้มีอยู่ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางอยู่แล้วไง แล้วย้อนกลับมาดูชีวิตของสัตว์ แล้วย้อนกลับมาดูชีวิตของเรา ถ้าย้อนกลับมาดูชีวิตของเรา ทำนองของเราดี ถ้าเรารำ เรารำคือการประพฤติปฏิบัติ เราพยายามทำของเราให้ได้ ถ้าเรารำดี ทำนองก็ดี รำก็ดี เหตุมันสมบูรณ์แล้ว นี่คลองของธรรม ถ้าคลองของธรรม เราเข้าคลองของธรรม เราจะเข้าไปถึงธรรมใจ

ถ้าเราไปเข้าถึงธรรมนะ.. เรื่องของโลกมันเป็นความร้อนอย่างนี้ ไม่ต้องมีใครบอกกัน เรื่องของความเป็นทุกข์นะ คนแบกภาระคนจะเป็นทุกข์มาก ถ้าเรามีกิเลสในหัวใจ แล้วเราแบกภาระด้วยนะ เราจะมีทุกข์มาก เพราะกิเลสมันก็เฝ้าอยู่ภายใน ภาระก็อยู่เต็มบ้านนะ แต่ครูบาอาจารย์ กิเลสในหัวใจท่าน ท่านทำลายกิเลสในหัวใจท่าน ภาระของท่าน ท่านก็เป็นภาระ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ คริสต์ธรรม ๔๕ ปี แบกภาระมหาศาลเลย แบกภาระของโลกนะ พุทธกิจ ๕ ถ้าพุทธกิจ ๕ ตั้งแต่เสด็จญาณนะ ออกบิณฑบาต ตั้งแต่ออกบิณฑบาตสั่งสอนคฤหัสถ์ สั่งสอนพระต่อนหัวค้ำ แล้วก็สั่งสอนเทวดาตลอด ไม่มีเวลาพักเลยนะ ๒๔ ชั่วโมงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ทำงานตลอด

เราอ่านพระไตรปิฎก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหนื่อย “อาณนทฺ ปุสฺสณากฺขิ เป็น ๔ ชั้นเถิด เราจะสืบทอด”

เวลานอนเราก็เห็นว่านอน แต่จิตนอนหรือเปล่า? จิตทำงานหรือเปล่า? เราไม่เห็นเพราะเราไม่รู้ เพราะใจของเรามีแต่ความมืดบอด ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสว่างตลอด นี่จิตของผู้ที่ธรรมชำระกิเลสแล้ว ภาระอันนั้นเป็นภาระเพื่อสัตว์โลกนี้ เพื่อสัตว์โลกคือเราตัวหนึ่ง เราก็เป็นสัตว์โลก

เราสัตว์โลก เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราต้องเชื่อปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมอันนี้ไว้ นี่ทำนองของเราดี เราถึงมีโอกาสได้ออกมาประพฤติปฏิบัติ เพราะเรามีความเชื่อ ถ้าทำนองของเขาไม่ดีนะ คนเกิดมาในโลกนี้ ในลัทธิศาสนาต่างๆ การสั่งสอนของเขาก็ไม่เหมือนกัน แล้วในอริยสัจ “สุกัถะ! เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล” ในลัทธิศาสนาต่างๆ ที่เขาถือผิด เขาถือผิด เขาอ้อนวอนเอา เขาทำลายเพื่อจะไปอยู่กับ.. เอาใจใจ เอาใจพระเจ้า เอาใจสิ่งต่างๆ เพื่อจะให้สมประโยชน์ของเขา แต่เอาใจขนาดไหนมันก็เรื่องของใจเรา เราดับของเราไม่ได้ใจ ในเมื่อเราทำลายกิเลสของเราไม่ได้ เราจะพ้นไปไหนล่ะ เราก็ต้องเป็นสิ่งที่ต่างๆ ที่อ้อนวอนกันตลอดไป ทำนองไม่ดีมันจะเป็นแบบนั้น

แล้วเราเป็นชาวพุทธ เราเกิดมาทำนองดีอยู่แล้ว แล้วเราก็ไม่เข้าใจ เราก็ไม่ประพฤติปฏิบัติ เราก็ไม่ค้นคว้าหาของเรา เพราะอะไร? คลองของธรรมหรือคลองของกิเลสละ เกิดเป็นชาวพุทธทำนองดีมาก เราไม่ได้เกิดเป็นสัตว์ด้วย ทำนองของวิญญูเห็นไหม เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นผู้ที่ทุกข์ที่ยาก แต่ทำนองของเราดี เพราะเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาอาการ ๓๒ ครบ แล้วมีหัวใจใจ หัวใจมีความศรัทธา มีความเชื่อในศาสนา ถ้าความเชื่อในศาสนาของเรา เราไม่มีความเชื่อในศาสนา เราจะไม่มาประพฤติปฏิบัติหรอก

เราทำงานทางโลกเห็นไหม โลกเขาทำงานกัน ทำธุรกิจทำการค้ากัน ไม่มีเวลา ไม่มีการพักผ่อน มีแต่การแข่งขันกันตลอด นั่นว่าเป็นการงานของเขา แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติละ จะต้องรังใจของเราให้ได้ มันเป็นงานที่หนักหนาสาหัสสาครรจ์กว่าเขามาก สาหัสสาครรจ์เพราะอะไร เพราะทำเรื่องของโลกมันวางได้ มันมีสิ่งต่างๆ ข้อมูลมันเก็บไว้ได้

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติเห็นไหม เวลาเราทำสมาธิ เราเดินจงกรม เวลาสมาธิเกิดขึ้นมา มันจะทรงได้อย่างไร ถ้าเราไม่ชำนาญในวิธี ชำนาญในวิธีคือการเข้าและการออก การเข้า

และการออกคือการสร้างเหตุและผลเห็นใหม่ มีเหตุแล้วผลมันจะเกิดขึ้น ถ้าเราสร้างเหตุของเรา สมดุล ถ้าเมื่อไรเหตุสมดุล ผลมันจะค่อยๆ เกิดขึ้นมา แล้วเราจะไม่สามารถที่จะต้องการหรือมีความปรารถนา ถ้าเรามีต้องการมีความปรารถนา เรามีความปรารถนาในการสร้างเหตุ ถ้าเราปรารถนาในผลของมัน นี่อันนี้หลอก หลอกเพราะอะไร เพราะคลองของกิเลสใจ กิเลสเลี่ยมเข้าไปในการประพฤติปฏิบัติ

เราว่าเราประพฤติปฏิบัติเพื่อคุณงามความดี เพื่อเหตุของเรา มันจะต้องมีสิ่งนี้เข้าไปกับใจ ทุกดวงในการประพฤติปฏิบัติ เหมือนกับนักดนตรีใหม่เขาหัดเล่นดนตรีใจ โน้ตวางอยู่แต่ทำไมเราทำเสียงตามเสียงนั้นไม่ได้ เราทำเสียงไม่ได้ เพราะเราไม่มีความชำนาญ แต่ถ้าเมื่อไรเรามีความชำนาญ.. ไม่ต้องมีตัวโน้ต แต่เพราะความชำนาญของเรา เราจะควบคุมเสียงนั้นได้ ควบคุมให้ต้องการเป็นเสียงใดก็ได้ในการเล่นดนตรีของเรา นี่ก็เหมือนกัน ในการชำนาญในวสี ก็เพราะเราควบคุมของเรา เรามีสติของเราควบคุมสิ่งต่างๆ เหมือนกับเราเล่นดนตรี เรามีความควบคุมได้ มีความชำนาญ นี่ชำนาญในวสีเป็นแบบนั้น

มันถึงว่าปรารถนาไม่ได้ ความปรารถนาถือว่าเป็นค้นหาซ่อนค้นหา ความอยากซ่อนความอยากนะ แล้วถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในทางของกิเลส บอกว่าในการประพฤติปฏิบัติของเรา เรามีความปรารถนา เรามีความต้องการของเรา มันเป็นอกุศลธรรม อกุศลจิต แล้วจะทำให้เกิดสัมมาสมาธินี้เป็นไปไม่ได้ สิ่งนั้นก็เป็นการคาดคิด เพราะอะไร เพราะว่าถ้าเราไม่ต้องการสิ่งใดเลย เราทำของเราโดยสักแต่ว่า แล้วสติมันอยู่ที่ไหนละ ความสิ่งที่สติมันควบคุมไม่ได้ สิ่งที่ทำมันเป็นไปไม่ได้ นี่การเล่นดนตรี ถึงว่ามันจะเป็นความผิดพลาด มันเป็นการฝึกฝน

แต่ในเมื่อมีความชำนาญแล้ว ความปรารถนาหรือไม่ปรารถนามันจะสอนมาไง สอนจนเราเข้าใจนะ เวลาเราอยากมาก จิตเราเคยสงบมาหนหนึ่ง แล้วเราอยากให้มันสงบอีก เราทำจนมีความทุกข์ยากขนาดไหนมันก็ไม่สมประโยชน์ สิ่งนี้มันจะเตือนเราตลอด มันจะสอนเราเองไง สอนจิตดวงนั้นเอง จิตนั้นต้องรู้เอง.. จิตนี้เหมือนกับเด็กน้อย เริ่มหัดเดินขึ้นมา จากเด็กน้อยหัดเดินขึ้นมา มันจะพัฒนาขึ้นมา จากเด็กเกิดมา จากนอนเบเบาะก็หัดให้เด็กนี้คว่ำ เด็กนี้คว่ำลุกหงายได้แล้วให้เด็กนี้นั่ง แล้วก็ต้องให้เด็กนี้เดิน โดยธรรมชาติเด็กนี้จะต้องเดินได้ถ้าไม่พิการ

นี้ก็เหมือนกัน ถ้าจิตของเรา เราพัฒนาของเราขึ้นมา เรามีความปรารถนา เรามีศรัทธา ความเชื่อ ศรัทธาความเชื่อ.. ทำนองดี เราจะได้ให้เข้าคลองธรรมที่ถูกต้อง คลองธรรมที่ถูกต้อง เพราะเราเกิดมาที่กลางพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ที่กลาง พระพุทธศาสนานี้ ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง ศาสนาจะเจริญขึ้นมา จะเจริญในหัวใจของครูบา อาจารย์ใจ เจริญในหัวใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แล้ววางเป็นปฏิบัติเครื่องดำเนินของเรา มา

ถ้าทำนองของเราดี เราต้องฝึกฝนเรา เห็นไหม การกิน การเดิน การอยู่ของเรา จะต้องให้มีวัตรปฏิบัติ สิ่งที่มีวัตรปฏิบัติ เวลาเวลาต้องให้ตรงกับเวลา ถ้าเราตรงกับเวลานะ เราตั้งเวลาของเราแล้วเราทำได้ตามเวลาของเรา นี่ทำนองจะเกิดขึ้น สิ่งที่ทำนองเกิดขึ้นเหมือนกับตัวโน้ต เราเล่นตามตัวโน้ต นี่ก็เหมือนกัน วัตรปฏิบัติ ตามในพระไตรปิฎก ภิกษุหวัค่านี่ให้เดินจงกรม ๔ ทุ่ม ๔ ทุ่มนอนถึงตีสอง ตีสองลุกขึ้นต้องเดินจงกรมถึงสว่าง การนอนอย่างนี้ พระไตรปิฎก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็วางไว้

แล้วครูบาอาจารย์เราก็ทำสิ่งนี้มาถึงที่สุด จนถึงเนตัสซิก จนถึงว่าให้มันเข้มข้นขึ้นมา เป็นธาตุคงควัตรใจ สิ่งที่เป็นธาตุคงควัตรเพื่อจะตัดแปลงตนขึ้นมา นี่เป็นทำนองทั้งนั้น ถ้าเราเก็บ สงวนทำนองของเราขึ้นมา สงวนรักษาส่งนี้ของเรา ธรรมเจริญในหัวใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ซึ่งมาก เพราะจะเกิดขึ้นมา ธรรมอันนี้เกิดขึ้นมาจากวัตรปฏิบัติสิ่งนี้ ถ้าวัตรปฏิบัติสิ่งนี้เกิดขึ้นมา เราเห็นคุณค่าไหม เก็บเล็กผสมน้อยนะ

คนสุรุษสุร่ายจะเก็บเงินไว้ไม่ได้หรอก คนทำการค้าทำธุรกิจ ถ้าเขาไม่รอบคอบ ธุรกิจของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อการประพฤติปฏิบัติของเรา เก็บเล็กผสมน้อย อย่าเห็นว่าของนี้เป็นของเล็กน้อย สิ่งนี้เราจะไปเอาสิ่งที่เป็นการประพฤติปฏิบัติ จะเอาหัวใจของเรา เราจะเอาเป็นความปรารถนา นี่เราคิดของเราอย่างนั้น ความเป็นปรมาตถ์ก็เลสมันก็เอาปรมาตถ์นั้นมาหลอกเราได้ อารมณ์อย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้เป็นปรมาตถ์ ปรมาตถ์ใครจะไปรู้ เรื่องปรมาตถ์ละ

แต่ถ้าเราสร้างฐานของเราเก็บเล็กผสมน้อย เริ่มจากมีศีล มีสมาธิแล้วมีปัญญาขึ้นไป เราสร้างทำนองของเราให้ถูกต้องขึ้นไป สิ่งนี้เป็นฐานเอง.. จิตตั้งมั่น ถ้าจิตตั้งมั่น จิตนี้มีฐาน จิตนี้มี

ฐานเพราะเราเป็นคนที่ไม่สุรุษสุราย เราเป็นคนเก็บเล็กผสมน้อย เราเป็นคนรอบคอบ เราพยายามพัฒนาของเราขึ้นมา นี่เราสร้างของเราขึ้นมาได้

ถ้าจะดูผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ดูตรงหัวใจ ถ้าหัวใจนะ ชื่อสัตย์กับตนเอง เป็นสุภาพบุรุษกับตนเอง เพราะเราเท่านั้น ธรรมและวินัยนี้ไว้จับผิดเราใจ ธรรมและวินัยไว้คอยดูแล คอยสอดส่อง เรื่องความคิด เรื่องเจตนาของเรา ถ้าเจตนาความคิดของเราถูกต้อง เพราะเรื่องนี้เรื่องของเรา

ไฟอยู่บนหัวของเรา เราเกิดขึ้นมามีกิเลสทุกคน สิ่งที่เกิดอยู่ในใจของทุกๆ ดวง แล้วก็เผาใจทุกๆ ดวง แล้วเราก็มองเราเป็นสุภาพบุรุษนะ จะเที่ยวไปดับไฟของคนอื่นให้เขาใจ นี่เรื่องของสังคม โลกส่งออกไป ไฟอยู่ในหัวของเรา เราจะต้องทำดับไฟในหัวของเรา ปิดไฟดวงนี้ออกจากศีรษะเราให้ได้ ถ้าเราปิดไฟออกจากศีรษะเราได้ ความร้อนของไฟนั้นจะไม่เผาไหม้ศีรษะเรา ธรรมและวินัยถึงให้จับมาที่ตัวเรา

จิตคือจิตคนอง การแสดงออกของจิตนี้ การแสดงออกของกิริยานิสัยนี้ ออกมาจากไฟดวงนี้ ออกมาจากกิเลสของเรา ออกมาจากสิ่งรู้ ออกมาจากตัวรู้นี้ ออกมาจากธาตุรู้ ออกมาจากพุทโธใจ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนี้เป็นฐานของใจทุกๆ ดวง

สิ่งที่มีค่าที่สุดของโลกนี้คือหัวใจของสัตว์โลก สิ่งที่ว่าหัวใจของสัตว์โลกที่มีคุณค่านี้ โดนกิเลสปกป้องอยู่ โดนกิเลสควบคุมอยู่ กิเลสนี้ควบคุมสิ่งนี้ แล้วก็แสดงสิ่งนี้ออก แล้วเราก็มองเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะทำคุณงามความดี เราจะเอาสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์กับเรา

ถ้าเราไม่กลับมาตัดแปลงตน กลับมาตัดแปลงใจของเรา กลับมาตัดแปลงนะ “ทำนองคลองธรรม” แล้วจะต้องทำให้เข้ากับทำนองนั้น ถ้าเข้ากับทำนองนั้นนะ สภาวะธรรมมันจะเกิดขึ้นมา สิ่งที่สภาวะธรรมจะเกิดขึ้นมา จะมีความร่มเย็นเป็นสุขใจ จะองอาจกล้าหาญ ถ้าเราอยู่ในศีลในธรรม เราจะมีคามองอาจกล้าหาญ จะเข้าสังคมใดก็ได้ เพราะสังคมนี้ทุกคนเป็นนักปราชญ์ สิ่งที่เป็นนักปราชญ์เขาจะรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดผิดสิ่งใดถูกนั้นมันเป็นธรรมวินัยจากภายนอก

สิ่งที่เป็นธรรมจากหัวใจคือการแสดงออกมจากจิตดวงนี้ เพราะอะไร เพราะชำนาญในวิธี เพราะยังควบคุมสิ่งนี้ได้ ทำสิ่งนี้เข้ามา เริ่มสงบเข้ามาใจ ถ้าจิตนี้สงบเข้ามา ย้อนกลับ

ย้อนกลับ เพราะอะไร เพราะธรรมมีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าสิ่งนี้มากนะ
 ดูอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเทศน์สอนพระปัญจวัคคีย์สิ พระปัญจวัคคีย์เพราะฝึก
 กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา อุบัติฐากมา ๖ ปีถึงมีสัมมาสมาธิใจ

สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิเพราะว่ามีจิตนี้ตั้งมั่นอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการธรรมที่จะให้กิเลสนี้
 ออกไป เวลาเทศน์ธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมขึ้นมา เป็นสงฆ์องค์แรก
 พระปัญจวัคคีย์ ๕ องค์ นี่พระอัสสชิทำไมไม่มีดวงตาเห็นธรรมล่ะ นี่จิตนี้เสียเห็นไหม
 พระอัญญาโกณฑัญญะมีบุญวาสนามากกว่า จะมีดวงตาเห็นธรรม แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้าก็เทศน์สอนไป จนพระปัญจวัคคีย์ทั้งหมดเป็นพระโสดาบันทั้งหมด องค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์อนัตตลักขณสูตรขึ้นมา นี่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาทั้งหมดเลย สิ่งนี้เข้า
 ทำนองคลองธรรม ธรรมจากใจดวงนั้น.. พระปัญจวัคคีย์ ๕ องค์ยังไม่เหมือนกัน ยังทำต่างกัน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราย้อนจิตของเรากลับมา ย้อนกลับเข้ามาดูความข้องใจ ใจนี้มันข้องสิ่ง
 ไฉน มันเกี่ยวพันกับสิ่งใด เวลาจิตสงบขึ้นมาแล้ว มันพอใจกับสิ่งใด มันพอใจ คือมันจับต้องสิ่งใด
 ได้ สิ่งใดที่มันเป็นการเป็นงานของมัน ของใจดวงนี้ใจ ถึงจะต้องจับตรงนั้นใจ ถ้าเราจับตรงนั้น
 จะเป็นวิปัสสนาขึ้นมาได้ จะเป็นวิปัสสนานะ ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้ปัญญา
 ไคร่ครวญสิ่งนี้เข้ามา มันสงบตัวเข้ามา มันจะหลุดตัวเข้ามา.. หลุดตัวเข้ามา.. จิตนี้จากที่มันแผ่ขยาย
 ออกไปยึดโลกทั้งโลกเลยนะ มันรู้สิ่งใดมันก็ว่ามันรู้ สิ่งที่มีมันรู้มันกวนใจ เพราะสิ่งที่รู้มันเป็น
 สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งมันเกิดขึ้นมา แล้วมันก็ยึดออกไป สิ่งที่ยึดนี้ยึดออกไปทั้ง
 โลก โลกทั้งโลกเป็นของเรา

นี่บอกว่าเรื่องของสังคม เรื่องของสัตว์โลกมันเป็นธรรมชาติอยู่อย่างนั้น เราจะรู้ขนาด
 ไหนนี่เป็นความเจริญของโลกที่เราเคยผ่านต่างประเทศ เราเคยสิ่งต่างๆ มา มันเป็นความเจริญ
 ของโลกที่โลกมันแคบเข้ามา สิ่งนี้มันรู้ขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของโลกเขาใจ แต่เวลาเราเอา
 ภาวนา เวลาเราเริ่มภาวนา มันยึดออกสิ่งนั้น รับรู้สิ่งนั้น รับรู้สิ่งใด เรารู้สิ่งภายนอก นี่จะมี
 ปัญญาขนาดไหน จะรู้ขนาดไหน สิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์เพราะมันทำให้ใจนี้
 ฟู ใจนี้ไม่สงบเข้ามา ถึงใช้ปัญญาอบรมสมาธิไล่สิ่งนี้เข้ามา ด้อนสิ่งนี้เข้ามา มันปล่อยไป ปล่อย
 ปล่อยโลกเข้าไป

โลกนอก-โลกใน เรื่องของโลกภายนอก มันเป็นไปตามกระแสของโลก ความเจริญของโลกมันเป็นครั้งเป็นคราว มันเจริญแล้วเสื่อมโดยธรรมชาติของมัน แต่โลกของใจ โลกภายในสิ โลกภายในที่เบกสิ่งนี้ไว้มีแต่ความเร่าร้อน มีแต่ความทุกข์ มันความเร่าร้อนใจ เราอยู่ ถ้ามีกิเลสกับทุกดวงใจนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว “ในสมุทสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห้ว” ทุกดวงใจ ตัวที่เกิดขึ้นมาทุกดวงใจมีความทุกข์ จะมั่งมีศรีสุข จะสูงส่งขนาดไหน ทุกข์ทั้งนั้น ไม่มีความสุข ความสุขนี้เพราะทุกข์มันเจือจางลง ทุกข์มันเบาลงเท่านั้น แต่เราก็เราพอใจ เพราะเราไม่เข้าใจ เราประพฤติปฏิบัติไม่ได้ มันถึงว่า ถ้าสิ่งนี้เข้ามา ถึงจะเป็นโลกียธรรม สิ่งนี้เป็นโลกียธรรม เราถึงใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา ปล่อยางสิ่งนั้นเข้ามา.. ปล่อยางเข้ามา.. ถึง พอมันปล่อยางเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิ

ในเรื่องของน้ำ ในเรื่องของกระแสน้ำนะ แม่น้ำทุกสายไหลลงสู่ทะเลหมด แต่แม่น้ำบางสายสาขาของแม่น้ำ ไหลลงมาสู่แม่น้ำสายหลักนะ แม่น้ำสายสาขาต่างๆ เข้าใจว่าไหลลงมาถึงที่แม่น้ำสายหลัก เข้าใจว่านั่นเป็นทะเล เพราะเป็นแม่น้ำใหญ่ นี่ก็เหมือนกัน เวลาทำจิตของเราเป็นสัมมาสมาธิ เราก็อ่าสิ่งนี้เป็นนิพพาน สิ่งนี้เป็นความว่าง สิ่งนี้เป็นความสุขมาก นี่ทำนองคลองกิเลส! เป็นทำนองนะ เราสร้างสมสิ่งนี้ขึ้นมา เราพยายามทำของเราขึ้นมา แล้วเวลาคลองของธรรมมันควรจะเข้าถึงธรรม ทำไมมันไปติดสิ่งนั้นได้ละ นี่สิ่งที่ติด กิเลสนี้มันละเอียดลึกกลับซับซ้อนมาก เราคิดว่าเราทำในการประพฤติปฏิบัติ เราจะทำแบบไม่ให้มีกิเลส ไม่ให้มีตัณหา ไม่ให้มีอกุศลเข้ามาในหัวใจของเราเลย มันจะเป็นไปได้อย่างไร เพราะเขาไม่เคยไปประพฤติปฏิบัติ

ถ้าไม่เคยประพฤติปฏิบัติโดยมีครูมีอาจารย์นะ หลวงปู่เสาร์กับหลวงปู่มั่นแก่กันมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมานะ กิเลสอย่างหยาบๆ ถ้าเราฆ่ามัน เราทำลายมันไปได้ กิเลสอย่างกลางมันก็ปลิ้นปล้อน มันก็หลอกลวงใจดวงนั้นตลอดไป กิเลสอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียดสุดมันจะทำให้เป็นหมอบราบคาบแก้วกับมันอยู่ตรงอวิชชานะ เวลาเข้าไปถึงอวิชชาจะไปหมอบราบคาบแก้วกับสิ่งนั้นเลย เพราะสิ่งนี้มันมีอยู่ มันเป็นอนุสัยอยู่กับจิตทั้งหมด แล้วเราบอกว่าจะไม่ให้จิตนี้เป็นอกุศล ประพฤติโดยเป็นกุศลขึ้นมามันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร

เราประพฤติปฏิบัติ เราถามใจเราสิ เราล้างเลสงสัยไหม ทุกดวงใจมีความลังเล มีความสงสัย ทั้งๆ ที่เชื่อมั่นมากนะ เราเชื่อมั่นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขนาดไหน เราก็สงสัย ถึงต้องมีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ คอยแก้ความสงสัยของเราไง สิ่งที่ว่าเราสงสัยเพราะเราไม่รู้ เพราะเราประพฤติปฏิบัติเราทำไม่ได้

ถึงว่าเวลาศึกษาธรรม ต้องประพฤติปฏิบัติโดยที่ไม่มีอกุศลถึงจะเป็นธรรม ถ้าประพฤติปฏิบัติโดยอกุศลนี้ ถึงจะไม่ใช่สัมมา แต่จะเป็นมิจฉาตลอดไป ความเห็นผิดของคนที่ไม่เคยประพฤติปฏิบัติ คนเคยประพฤติปฏิบัติแบบครูบาอาจารย์ของเรา ต้องแก้ไขเป็นขั้นเป็นตอน เพราะกิเลสอย่างหยาบๆ มันก็หลอกอย่างหยาบๆ กิเลสอย่างกลางมันก็หลอกอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียดมันหลอกให้หลงอยู่ในกามราคะ อยู่อย่างนั้นตลอดไป แล้วกิเลสอย่างละเอียดสุด เวลาเข้าไปถึงมันจะไม่เห็นมัน จะเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ตลอดไป

ถึงว่าเราเกิดมา ทำนองคลองธรรม ศาสนาเจริญรุ่งเรืองในหัวใจของครูบาอาจารย์ของเรานั้นเป็นสิ่งที่ว่าเราจะมีสิ่งนั้นคอยแก้ไขใจของเรา ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ของเรานะ ครูบาอาจารย์ของเราเวลาค้นคว้าขึ้นมา เปิดพระไตรปิฎก พยายามค้นคว้ามาก บาลีว่าอย่างไร ความรู้ความเห็นของเราเป็นอย่างใด ความรู้ความเห็นของเราตรงกับบาลีไหม ถ้าเริ่มต้นประพฤติปฏิบัติก็ต้องว่าตรงเพราะกิเลสมันอยู่กับเรา แล้วความคาดความหมายเพราะไม่มีครูบาอาจารย์ ก็ต้องค้นคว้าอย่างนั้นตลอดไป แต่ในปัจจุบันนี้มี ในปัจจุบันนี้มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น คอยชี้นำมา จนส่งทอดต่อๆ มา จนเป็นครูบาอาจารย์ของเรา เป็นแต่ละองค์มาเพื่อจะชี้นำสิ่งนั้น

เราถึงต้อง.. เวลาผิดพลาดอย่างไร เราถึงต้องถามหาครูบาอาจารย์เพราะคอยแก้สิ่งนี้ ถ้าแก้สิ่งนี้ได้ไม่เสียเวลา เรารู้จักมัน เราพยายามค้นคว้านะ เป็นปีเป็นเดือนกว่าจะแก้ความเห็นผิดตกไปเป็นขั้นเป็นข้อหนึ่งๆ แต่ถ้าเราถามครูบาอาจารย์นะ ครูบาอาจารย์จะปิดตาคู่มือเดี๋ยวนั้น เดี๋ยวนั้น ไม่เสียเวลา เดี๋ยวนั้น เราถึงว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรา

แต่ถ้าเราไม่มีสิ่งที่เป็นความเกี่ยวข้อง เป็นความผิด เป็นความเข้าใจผิด เราก็ต้องประพฤติปฏิบัติสิ่งนี้ขึ้นมา นี่ถ้าใจมันสงบเข้ามามันจะเป็นสภาวะแบบนี้ ถ้าเป็นสภาวะแบบนี้จากแม่น้ำหลายสาขา พอไปถึงแม่น้ำใหญ่ มันมีความว่างขนาดไหน เราก็ต้องรักษาสິงนี้ไว้ ถ้าเราชำนาญในวสี เราจะชำนาญในวสินะ แม่น้ำจากสายสาขา มาถึงแม่น้ำสายแม่น้ำใหญ่ เราก็

ประคองให้แม่น้ำใหญ่นี้ไหลลงสู่ทะเล ถ้าแม่น้ำใหญ่ไหลลงสู่ทะเล ถ้าจะไหลไป มันจะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไปเกาะเกี่ยว วังน้ำวนหนึ่ง สิ่งที่เป็นวังน้ำวน สิ่งที่เป็นเขื่อน เป็นสิ่งที่กั้นน้ำไว้หนึ่ง ถ้ามันติดสภาวะแบบนั้นต้องแก้ไข

ถ้าแก้ไขลงไป เวลาจิตสงบเข้ามานี้เป็นแค่แม่น้ำสายสาขา ลงถึงแม่น้ำใหญ่เท่านั้น ถ้าเรายกขึ้นวิปัสสนาได้ แม่น้ำใหญ่ ความเห็นของปัญญามันจะเกิดไง ถ้าความเห็นของปัญญามันเกิด เหมือนกับกระแสน้ำมีแต่ไหลลงสู่ทะเล ถ้ากระแสน้ำนั้นไหลลงสู่ทะเลได้ นี่ทำนองคลองธรรมนะ ถูกต้องตามธรรมชาติ สิ่งที่สภาวะธรรมนี้คือสิ่งที่เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่ธรรมชาติของโลกเขา เราจะไปเทียบสิ่งที่เป็นธรรมชาติของโลกนั้นเป็นสภาวะธรรม ธรรมชาติที่มันแปรปรวน

แต่สภาวะธรรมตามธรรมชาติของเรามันเกิดดับไ้ มันเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตาเพราะอะไร เพราะใจนี้เกิดดับโดยธรรมชาติ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ร้อยปีหรือกว่านั้นเราก็ต้องตายไป มันเป็นสิ่งที่ไม่คงที่แน่นอน เป็นสิ่งที่อนิจจังแน่นอน สิ่งนี้มีอยู่แล้ว แต่เวลาความเกิดดับจากภายใน ความเกิดดับ เกิดดับจากปัญญาไง เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา เราสร้างสมขึ้นมาด้วยเหตุของเรา ทำสัมมาสมาธิแล้วจับกายกับจิตได้ ถ้าจับกายกับจิตได้..

จับกายได้จะเห็นเป็นสภาวะของกาย สิ่งที่มีมันเป็นกาย มันเป็นที่ว่า เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ พิจารณาไป มันจะเปื่อยเน่าขนาดไหน จับสิ่งใดสิ่งหนึ่งย้อนไป ถ้ากำลังพอมันจะเป็นสภาวะไป นี่ปัญญาอย่างนี้เกิด มันจะเป็นอนัตตาไง ถ้าเป็นอนัตตาเพราะอะไร เพราะว่าสภาวะของกายเหมือนกับสิ่งที่ว่าของที่ว่าใหม่ๆ อยู่ เราดูอยู่มันต้องแปรสภาพเป็นธรรมดา แล้วจิตขณะที่เป็นสัมมาสมาธิมันไม่มีมิติเห็นไหม ไม่มีของกาลเวลา สิ่งที่ว่า สิ่งใดก็แล้วแต่ที่มันจะต้องแปรสภาพไป มันต้องใช้กาลเวลา ต้องถึงเหตุผลของมัน มันถึงจะเป็นไป

แต่ขณะวิปัสสนามันจะเห็นเป็นปัจจุบันตลอด เพราะจิตนี้มันจะมีความมหัศจรรย์มาก สภาวะธรรมที่เห็นจากสภาวะภายใน นี่แม่น้ำใหญ่แล้วจะไหลไป กระแสน้ำจะพัดไปรุนแรงรุนแรงเพราะอะไร เพราะถ้าเราเห็นสภาวะแบบนี้มันจะมีความรู้สึกขนพองสยองเกล้า มีความรู้สึกจากภายใน เห็นสภาวะแบบนั้นนะ มันจะเริ่มปล่อย ปล่อยนะ ถ้าเห็นสภาวะอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นสภาวะที่ไม่ใช่ของเรา มันเป็นสภาวะที่ว่าไม่มีใครเป็นเจ้าของ มันมีอยู่ชั่วคราว แล้วมันก็ต้องสลายไปโดยธรรมชาติของมัน

มันจริงของมันอันหนึ่ง สภาวะจริงของมันอันหนึ่งเพราะอะไร เพราะใจอันนี้จริงใจ ใจอันนี้เป็นโลกุตตรธรรม สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรมที่เราสร้างขึ้นมาก ถ้าโลกุตตรธรรม สิ่งนี้เกิดขึ้นมา โลกุตตรธรรมก็เป็นโลกุตตรปัญญา สิ่งที่เป็นโลกุตตรปัญญาก็วิปัสสนาส่งที่ว่าเป็นสภาวะของกายนี้ ใคร่ครวญสิ่งนี้ไป ถ้ากำลังพอ สิ่งนี้จะหายไป

แต่ถ้ากำลังไม่พอนะ ความไม่เข้าใจของเรา ถ้าเราไม่เข้าใจของเรา เราจะยึด ยึดเพื่ออะไร เพื่อว่ามันเป็นปัญญา เราเห็นสภาวะกาย สภาวะที่แปรสภาพไปแล้วมันปล่อยขึ้นมา เรามีความพอใจมาก เราจะให้เป็นสิ่งนั้นอีก เราก็พยายาม พยายามอยู่อย่างนั้น คลองของกิเลสมันก็ติดพันไปตลอด เพราะมันเป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้เพราะมันไม่มีกำลังพอ

เหมือนกับเราจะทำอาหาร แต่ไฟของเราไม่แรงพอ อาหารนั้นจะไม่สุก แต่เราก็ทำอยู่นะ อาหารอยู่ในกระทะของเรา เรากำลังกลับไปกลับมา แต่ไฟไม่พอ ก็ทำอยู่อย่างนั้น แล้วเมื่อไรจะสุกสักที สุกสักที มันจะไม่สุกเพราะกำลังมันไม่พอ ถึงต้องปล่อยสิ่งนี้แล้วกลับมากำหนดพุทโธๆ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา แล้วค่อยกลับเข้าไปใคร่ครวญใหม่ ต้องยึดสิ่งนี้ ทำสิ่งนี้ตลอดไป

สมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐานนี้จะเดินคู่กันไปตลอด สิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดไปไม่ได้ ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดไป นิมรรค ๘ มรรคอรียสัจจะจะไม่สมดุล ถ้ามรรคอรียสัจจะไม่สมดุลความเป็นไปของจิตนี้ มันจะไม่เป็นไป มันจะคาบเกี่ยวอยู่ในหัวใจอย่างนั้นตลอดไป แล้วก็จะมีความลังเลสงสัย จะเดินหน้าก็ไม่เข้าใจ จะถอยหลังก็ถอยไม่ได้ แล้วจะอย่างไรตลอดไป นี่การขาดครูบาอาจารย์ก็ต้องค้นคว้าเอา

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์บอกให้ปล่อยวางสิ่งนี้ไว้ก่อน แล้วกลับมาทำความสงบให้ตั้งมั่นให้ได้ ถ้ามีอำนาจาสนา กลับไปจะพิจารณากายได้ ถ้าไม่มีอำนาจาสนานะ มันก็ลุ่มลุกคลุกคลาน สิ่งนี้ลุ่มลุกคลุกคลานเพราะออกไปหาสภาวะกายมันจับกายไม่ได้ไง ถ้าจับกายไม่ได้ เราก็ไม่รู้จะค้นคว้าสิ่งใด เหมือนกับทางตำรวจเขาจับจำเลยได้ จับผู้ร้ายได้ แล้วฟ้องศาลเห็นไหม แต่เวลาลงจากศาลแล้วเขาหนีหมายศาลก็ได้

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราวิปัสสนากาย เราวิปัสสนามีอำนาจาสนา เราจะจับอย่างนั้น คือจำเลยเขาไม่หนีศาล ไม่หนีศาลเราก็จะเห็นกายตลอดไป วิปัสสนาไป วิปัสสนาไป ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

มันจะปล่อย ปล่อยขนาดไหนมันเป็นเรื่องของสภาวะธรรม ไม่ใช่เรื่องของเรา ถ้าเป็นเรื่องของเรา เราจะเข้าใจของเราเองว่าสิ่งนี้เป็นธรรม.. แม่น้ำสายใหญ่จะไหลไปขนาดไหน ถึงเว้งว้างขนาดไหน กว้างขนาดไหนก็เข้าใจว่าเป็นทะเลไม่ได้ เราจะต้องไหลไปถึงที่สุด ให้มันเป็นไปให้ถึงที่สุด นี่ก็เหมือนกัน มันจะปล่อยวางขนาดไหนมันไม่ใช่หน้าที่ของเราจะตัดสินว่าอันนี้เป็นอะไร อันนี้เป็นธรรมอย่างไร มันจะมีความสุข เพราะมันมีปล่อยวางก็เป็นเรื่องของสภาวะธรรม

เรื่องของเราเราก็ต้องประพฤติปฏิบัติของเราไปสิ เรื่องของเราเราต้องใคร่ครวญแล้ว ใคร่ครวญเล่า เราไม่ใช่ที่เราเห็นสภาวะแบบนี้ เราจะยึดว่าเป็นความเห็นของเรา เป็นธรรมเป็นสภาวะของธรรม นั่นเป็นความเห็นของเรา ถ้ามีเรา! ถ้ามีเรา.. มีความยึดของเรามันก็จะเห็นความเห็นของเรา มันจะเป็นธรรมไปไหนล่ะ สภาวะธรรมเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติอันหนึ่ง ธรรมชาติ.. ปัญญาเหมือนกัน ธรรมจักษุ ก็เหมือนกัน จักรที่มันเคลื่อนไป มันเคลื่อนไปตามสภาวะของมัน สภาวะของธรรมจักษุ อันนั้น มันไม่ใช่เรา

ถ้าเป็นเราเห็นใหม่ “เวลามรรค ๘ รวมตัวแล้วเป็นหนึ่ง” เขาว่าอย่างนั้นนะ “มรรค ๘ รวมตัวแล้วเป็นหนึ่ง” เป็นหนึ่งมันก็ไปกาลิ มรรค ๘ เวลารวมตัว สภาวะธรรมมันรวมตัวไป ว่างหมด มันปล่อยเอง สิ่งของมันปล่อยเอง รวมตัวแล้วไม่มีสิ่งใดเข้าไป ถึงว่ามันเป็นสัมปยุตเข้าไป ชำระกิเลสแล้วคลายตัวออก วิปยุตออก มันถึงเป็นหนึ่งใจ เป็นหนึ่งเพราะจิตนี้รับรู้อันนี้ต่างหาก ละ สิ่งที่เป็นหนึ่งเพราะจิตแยกออกมา.. กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ต่างอันต่างจริง อยู่กันเก้อๆ เงินๆ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักษุ สอน เทศน์ธรรมจักษุ ครั้งแรก จักรธรรมนี้เคลื่อนแล้ว พระอัญญาโกณฑัญญะ เพราะมีพื้นฐาน เพราะประพฤติปฏิบัติ อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่แล้ว มีทำนองอยู่ คือมีทำนองของใจอยู่ มีสัมมาสมาธิอยู่ แล้วพิจารณาสิ่งนี้ ทำนองด้วย คลองธรรมด้วย เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติจนเข้าใจ เห็นธรรมแล้วถึงเอาธรรมนี้มาประกาศให้พระอัญญาโกณฑัญญะ

พระอัญญาโกณฑัญญะปฏิบัติธรรมเห็นใหม่ จากทำนองคลองธรรม จากรู้เห็นใหม่ จากรู้ที่ดี ทำนองที่ดี ทุกอย่างที่ดี ถึงที่สุด “พระอัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” สภาวะตามความเป็นจริงอันนี้ ต้องให้เกิดขึ้นจากสภาวะของการประพฤติปฏิบัติ ของความเป็นจริง ความเป็นจริง

คือจริงขึ้นมาจากการประพฤติปฏิบัติ อย่าให้กิเลสมันยกยอปอปั้น อย่าให้กิเลสเสื่อมในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ากิเลสเสื่อมในการประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะว่า สิ่งนี้เวลาน้ำเคลื่อนไปถึงที่เว้ง ที่คั่งน้ำ ที่คั่งน้ำว่าง ที่คั่งน้ำกว้าง เขาเรียกว่านี้ใจ ใจว่าง ใจปล่อยวาง ใจมีความสุขมาก

ความสุขขนาดไหนถ้าไม่สมุจเฉทปหาน เป็นตทังคปหาน การประหารชั่วคราวคือการทำให้กิเลสสลบตัวไปเท่านั้น ลองกิเลสสลบไปนะ แล้วถ้ากิเลสฟื้นขึ้นมา เพราะกิเลสเคยเจ็บปวดจากการโดนธัมมจักขุ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชำระ ทำลายให้สลบไป มันจะมีความเล่ห์เหลี่ยมการพลิกแพลงของมัน ในการประพฤติปฏิบัติมันถึงต้องล้มลุกคลุกคลานไป ถ้ากิเลสสงบลงด้วยตทังคปหานแล้วฟื้นขึ้นมา การประพฤติของเราต้องใช้กำลังอย่างมาก ต้องใช้ความรอบคอบอย่างมาก เพื่อไต่ต้อนกันให้กิเลสเข้าจนมุม แล้ววิปัสสนา ทำกันอยู่อย่างนั้น จนถึงเวลาเป็นสมคูล เป็นสมุจเฉทปหาน

ถ้าตทังคปหานคือสลบแล้วฟื้น แล้วลุกขึ้นมาได้ ถ้าสมุจเฉทปหาน หลานของกิเลสตาย สิ่งที่เกิดตาย คนตายแล้วฟื้นได้ไหม กิเลสตายออกไปจากใจจะฟื้นได้ไหม สิ่งที่ไม่ได้รู้ขึ้นมาจากใจดวงนั้นเป็นปัจจัยตั้ง เพราะ! เพราะเห็นสังโยชน์ขาดออกไปโดยสัจจะความจริง ใจดวงนี้จะมีคามเบิกบานมาก “ทำนองคลองธรรม” ใจดวงนี้มีธรรมอย่างหยาบอยู่ในหัวใจดวงนั้น จะต้องประพฤติปฏิบัติย้อนเข้าไปสู่ภายใน ไม่ใช่ย้อนออกมา

ในการประพฤติปฏิบัติเนะ เวลาเรามีธรรมในหัวใจ เราอยากจะให้สัตว์รู้ธรรมกับเรา รู้สังขารของเรา หน้าที่ของเราต้องฆ่ากิเลสอย่างกลาง-อย่างละเอียดเข้าไปในหัวใจของเราให้ได้ก่อน หน้าที่การอบรมสั่งสอนเป็นหน้าที่ของครูบาอาจารย์ หน้าที่ของครูบาอาจารย์ หลวงปู่มั่น เตือนไว้แล้วในมุตโตทัยข้อที่หนึ่ง ถ้าทองคำในร้าน ทองคำในร้านเป็นทองคำที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งเจือปน ถ้าทองคำในเหมือง มันยังมีสิ่งเจือปนคือมีดิน มีแร่ธาตุต่างๆ เจือปนอยู่

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราก็มีธรรมส่วนหนึ่ง เราเพียงแต่เราขุดเจอเหมืองทอง แต่สิ่งที่กิเลสอันละเอียดของเรา มันก็ยังมีสิ่งที่ว่าอยู่ในใจดวงนั้น ครูบาอาจารย์ถึงพยายามเข้าป่าเข้าเขา ถึงที่สุดแล้วนะ เวลาไปเจอกิเลสอย่างละเอียดคนะ มันจะไม่มีเวลาจะไปสั่งสอนใครหรอก มันจะต้องย้อนต้องกลับมาพันตูกับกิเลส ล้มลุกคลุกคลานกับกิเลส เวลาลำบากไม่ได้เนะ ต้องการ

มากเรื่องเวล่ำเวลา เวลาของเราในการประพฤติปฏิบัติ ๒๔ ชั่วโมงนี้เป็นการประพฤติปฏิบัติตลอด ถ้าเพี้ยนสัก อ่อนเพี้ยนสักก็นอนชั่วคราว แต่นอนขนาดไหนนะ ถ้าอย่างกิเลสในหัวใจของเรากำลังต่อสู้กัน มันอยากได้ผลมาก มันอยากได้ผล มันมีความพอใจ มีการประพฤติปฏิบัติ มันนอนชั่วคราวพอตื่นขึ้นมา มันก็จะสู้กับกิเลสอีกแล้ว จะพันตูกับกิเลสตลอดไปถ้าหากกิเลสเจอ

ถ้าหากกิเลสไม่เจอนะ เราจะติดอยู่ตรงนี้ไง แต่ถ้าเราติดอยู่ตรงนี้ใครพอใจจะอยู่ตรงนี้ มันก็ได้เท่านี้ แต่ถ้าเรายกขึ้นไป เราย้อนกลับเข้าไปจับภายใน กิเลสอยู่ที่ใจ กิเลสไม่อยู่กับโลก ไม่อยู่กับสังคม ไม่อยู่กับสิ่งต่างๆ เรื่องของสังคม เรื่องของสัตว์โลก เรื่องต่างๆ นี่เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เรื่องของกรรมของสัตว์แต่ละบุคคล

พระปัญจวัคคีย์เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะรู้ธรรมขึ้นมาองค์เดียว แต่ต้องสอนซ้ำเข้าไป พระปัญจวัคคีย์ถึงรู้ตามกันมา นี่ก็เหมือนกัน เรื่องของสัตว์โลกเรื่องของการกระทำของเขา มันเป็นจริต มันเป็นนิสัย มันเป็นกรรม มันเป็นที่สะสมมาในใจของเขาทุกๆ ดวง มันจะเป็นสภาวะแบบนั้น มันไม่ใช่หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเราคือเอาใจของเราไว้ให้สิ้นกิเลสให้ได้ เราจะต้องทำลายกิเลสในหัวใจของเราให้สิ้นได้คือหน้าที่ของเรา ให้ธรรมกังวานในหัวใจของเราโดยที่ไม่มีกิเลสปลิ้นปล้อนอยู่จากภายใน ให้เราล้มลุกคลุกคลาน ให้เราไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ

เพราะ! เพราะนางวิสาขาเป็นพระโศดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ ยังมีครอบครัว ยังมีบุตรได้ เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ว่ากายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายนี้ไม่ใช่เรา ความเห็นผิดในเรื่องของกายนี้มันปล่อยวางได้ แต่กามราคะมันอยู่ที่ใจ สิ่งที่เป็นกามราคะเห็นใหม่ มันก็เป็นสิ่งที่ว่าเสพงามได้ไง นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราจะเห็นโทษของมันอย่างนั้น

“โทษ” โทษของกิเลส ถ้ากิเลสจะมีมากมีน้อยในใจดวงใดก็แล้วแต่ กิเลสคือไฟ มันจะเผาใจดวงนั้น ความสุขอันที่ว่าเข้าใจตามความเป็นจริงว่ากายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย...จริง! ไม่ใช่เรา สิ่งนี้อาศัยกันอยู่ชั่วคราว แต่อาศัยอยู่ สิ่งที่เป็นกิเลสอยู่มันก็จี๊ดอยู่ มันจี๊ดหัวใจอยู่แล้วเราจะปลดเปลื้องอย่างไรละ สิ่งว่ามันปลดเปลื้องไม่ได้มันก็ต้องเผาใจตัวนั้นสิ นี่ถึงต้องทำความสงบของเราเข้าไปให้สูงขึ้น สิ่งที่สูงขึ้น สูงขึ้นไปยกขึ้นไปมันก็จะปฐิฏฐาน ๔ เพราะกิเลสมันอาศัยสติปฐิฏฐาน ๔ ปิดสิ่งนี้แล้วก็ปิดสิ่งภายนอกออกไป สิ่งที่เป็นภายนอกเราปล่อยเข้ามาแล้ว

เราก็ย้อนกลับเข้ามาจับภายใน นี่ทำความเข้าใจ ถ้าจิตมันสงบไม่ได้ กำหนดพุทโธๆ คำบริกรรม ถ้าจิตมันอยู่เฉยๆ เหมือนกับสิ่งที่สกปรก สิ่งสกปรกอยู่ปกติมันก็สกปรกอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเราซัก เราชำระทำความสะอาด จิต สิ่งภาชนะนั้นมันก็จะสะอาดขึ้นมาได้

คำบริกรรมก็เหมือนกันถ้าจิตมันอยู่ปกติมันก็ว่างอยู่ เพราะเรามีธรรมอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว มันรักษาได้ มันพออยู่พอกินใจ รักษาสิ่งนี้ได้ แต่มันก็มีกิเลสที่ว่ามันเศร้าหมองอยู่ในใจนั้น แต่เราใช้คำบริกรรม “พุทโธๆ” คำบริกรรมเหมือนกับทำความสะอาดมัน มันเคลื่อนไหว มันซักฟอกอยู่ตลอดเวลา ถ้ามันมีคำบริกรรม สิ่งนี้มันจะสงบเข้ามาได้ มันจะมีพลังงานขึ้นมาได้

ถ้าจิตสงบมีความสุขหนึ่ง เป็นพลังงานอันหนึ่ง สิ่งที่เป็นพลังงานคือสัมมาสมาธิ สิ่งที่เป็นสมถกรรมฐานเกิดขึ้นมาอย่างนั้น นี่คำบริกรรมถึงสำคัญอย่างนี้ ถ้าคำบริกรรมสำคัญอย่างนี้ เราทำอย่างนี้ขึ้นมาแล้ว ถ้ามันเป็นจิตของเรา มันเกี่ยวกับความคิด เราก็ดูใช้ความคิดได้ เทียบเคียงได้หมด เพราะขณะที่เราออกมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราจะดูสิ่งต่างๆ ก็ได้ ดูความเห็นจากภายนอกนี้แหละ ให้ฝึกใจใจ เหมือนกับคำบริกรรม คำบริกรรมเราพุทโธๆ สิ่งนี้มันทำความสะอาดแล้วมันจะปล่อยเข้ามา

นี่ก็เหมือนกัน เราใช้ปัญญาใคร่ครวญสิ่งต่างๆ มันก็ปล่อยเข้ามา ถ้ามีฐานอันนี้ ถ้ามีฐานอันนี้แล้วเราก็อยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้ายกขึ้นวิปัสสนา งานเกิดขึ้นอีกแล้ว สิ่งทำงานเกิดขึ้นอีกแล้ว ในการต่อสู้กัน ในการแยกแยะกัน สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ว่ามันสร้างสมขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งที่ว่าเกิดขึ้นมาจากใจ กิเลสคืออะไร กิเลสคือความรู้สึกของใจ กิเลสคือความยึดมั่นของใจ ใจยึดมั่นเพราะอะไร ใจยึดมั่นเพราะมันไม่รู้.. มันไม่รู้.. มันปล่อยกายเข้ามาแต่มันก็ยึดมั่น

อุปาทานในกายอันละเอียดนั้น กายในกายสิ่งนั้นมันก็เอาสิ่งนี้เป็นฐานออกมา มันก็เป็นสิ่งที่เปื้อนฐาน มันก็ออกไปเกาะ เกาะกับอะไร เกาะกับความรู้สึก เกาะกับความพอใจ เกาะกับความต้องการ เห็นไหม มีธรรมอยู่ในหัวใจ แต่ก็ยังออกอยากในสิ่งที่ความพอใจของตัว ตัวเคยพอใจสิ่งใด รักสิ่งใด สวณสิ่งใด ก็แสวงหาสิ่งนั้น การแสวงหาสิ่งนั้น นี่กิเลสอาศัยตรงนี้ ให้ใจนั้น ขุ่นมัว ใจนี้ขุ่นมัว ใจนี้แสวงหา ใจนี้ต้องการ แต่เราใคร่เอาจิตจับสิ่งนี้เป็นเหตุขึ้นมา เป็นวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนา.. ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยมันก็พอสมควร ในธรรมวินัยว่าไว้ เวลาพระออกบิณฑบาต ถ้าอาหารนั้นเต็มบาตรได้ ๓ หน เกินจาก ๓ หนไปเป็นอาบัติ นี่ไม่ต้องการให้มากเกินไปและน้อยเกินไป เพราะ! เพราะถ้าเขาศรัทธา เขาก็รับของเราใส่บาตรมา แต่ ๓ หนนี้เวลากลับมาแล้วให้แบ่งปันกันไง สิ่ง que แบ่งปันกัน เราอยู่ในป่าในเขานะ อย่าว่าแต่ ๓ หน ครึ่งบาตรยังหาไม่ได้เลย นี่ในสัปปายะที่เราประพฤติปฏิบัติ

แต่ครูบาอาจารย์นะ หลวงตาบอกว่าเวลาบิณฑบาตบางวันเทบาตรถึง ๕๐๐ ครั้งนะ จนหน้ามืด จนบิณฑบาตไม่ไหว สิ่งนี้ถ้าว่าเป็น ๓ บาตรเป็นอาบัติ มันเป็นอาบัติเพราะเรามีกิเลส มีตัณหา เราบิณฑบาตเขาไปเบียดเบียนกับชาวบ้านเขาเกินไป นั่นเป็นการเบียดเบียน แต่ในเมื่อชาวบ้านเขาศรัทธาครูบาอาจารย์ ถ้าบอกว่าบิณฑบาต ๓ บาตรแล้วเลิก แล้วศรัทธาอันนั้นตกไปละ

สิ่งที่เป็นอาบัติต่อเมื่อเป็นสิ่งที่เห็นโทษ จะเป็นไม่เป็นอาบัติเพราะสิ่งนี้เป็นคุณไง สิ่งที่เป็นคุณ คุณทั้งสองฝ่าย แต่ขนาดนั้นหลวงตาก็คงว่าไม่บิณฑบาต เคี้ยวนี้ไม่บิณฑบาตเพราะบิณฑบาตมาแล้วไม่คุ้มกับว่า ทรงธาตุขันไว้เพื่อสงเคราะห์โลกดีกว่า แบบบิณฑบาตนี้เป็นทานของเขา ในทานของเขา เขาได้ทาน แล้วถ้าเขาได้ประพฤติปฏิบัติละ สงเคราะห์คนที่ประพฤติปฏิบัติคนที่หูตาสว่าง

เราทำทานร้อยพันพันหน จะไม่เท่ากับมีศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง ศีลบริสุทธิ์ร้อยพันพันหน ไม่เท่ากับมีสัมมาสมาธิหนหนึ่ง แล้วสัมมาสมาธิถ้าขยันวิปัสสนาได้ มันจะทำให้เกิดวิมุตติกับใจดวงนั้นได้ สิ่งนี้เป็นธรรมที่จะกังวานในหัวใจของสัตว์โลก.. นี้อยู่สงเคราะห์โลกด้วยเหตุนี้ไง บุญกุศลอย่างหยาบ-อย่างกลาง-อย่างละเอียด แล้วปัญญาอย่างหยาบ-อย่างกลาง-อย่างละเอียด นี่เรื่องของครูบาอาจารย์

“ธรรมวินัย” สิ่งที่เป็นธรรมวินัยเห็นไหม ถึงบอกว่า ถ้ามันสิ่งนี้ เราเอาสิ่งนี้ใคร่ครวญ ขึ้นมามันก็เป็นวิปัสสนาได้ ถ้าเป็นการวิปัสสนา วิปัสสนาเพื่ออะไร? เพื่อให้เห็นคุณเห็นโทษ เห็นคุณเห็นโทษเพราะว่าเรามีกิเลส เรามีความยึดมั่น เรามีความต้องการของเรา เราถึงแสวงหาของเรา เพื่อบำรุงกิเลสไง บำรุงกิเลสไม่บำรุงธาตุขันธ ถ้าบำรุงธาตุขันธนะมันพอ ข้าวเปล่าๆ ก็พอ พอกับดำรงชีวิต สิ่งใดๆ ก็พอเพื่อกับดำรงชีวิต เพื่อจะดำรงชีวิตไว้เพื่อเอาเวลาของเราไว้

ชำระกิเลส ไว้ต่อสู้กับกิเลสใจ แต่มันก็ต้องการสิ่งที่เป็นสมมูล เป็นความพอใจของมัน ต้องแสวงหาสิ่งที่ว่ามันความพอใจของมัน นี่สิ่งนี้เป็นกิเลส

เรามีปัญญา เรามีสติ เรามีสมาธิ เราก็ก่อสิ่งนี้เข้ามาวิปัสสนา ให้มันปล่อยอุปาทาน อุปาทานสิ่งนี้ใจ กังวลกับความเป็นอยู่ของเรา กังวลมากเพื่อจะสิ่งที่ว่า เอาชีวิตของเราเพื่อประพฤติปฏิบัติธรรม กังวลจนเป็นกิเลสใจ ต้องแสวงหาสิ่งนั้นมาเพื่อตรงนี้ ถ้าได้สิ่งนี้พอพอใจ แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติได้มรรคได้ผล ได้ธรรมขึ้นมาด้วยความสะดวกสบาย แต่ถ้าเราเป็นความลำบากของเราแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่ได้ผล ไม่ได้ความสะดวกสบายของเรา เราถึงต้องแสวงหาสิ่งนั้น แล้วให้กิเลสมันลากไป.. ลากไป.. เราก็ก้าวตามกิเลสไป เห็นไหม กิเลสมันฉลาดหรือมันโง่ล่ะ เราต่างหากโง่กับกิเลส ให้กิเลสดึงสิ่งนี้ออกไป

ครูบาอาจารย์ทำเพื่อประโยชน์นั้นเกิดไว้ให้หวั่นะ สิ่งนี้เป็นคติ สิ่งนี้ให้เห็นว่าในธรรมวินัยบัญญัติไว้ เพื่อกดขี่ผู้ที่เกียก-สอนยาก แต่ธรรมวินัยนี้ไม่ใช่ปิดกั้นผู้ที่ทำคุณประโยชน์กับโลก สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์กับโลกนั้นเป็นประโยชน์กับโลก สั่งสอนเทวดามนุสสานัง ทั้งเทวดา ทั้งหมู่สัตว์ สิ่งนั้นเป็นคุณของครูบาอาจารย์

แต่สิ่งที่เป็นกิเลสของเรามันออกไปยึดสิ่งนั้น ออกไปติดเียนสิ่งนั้น ออกไปหาโทษมาใส่ตัวของหัวใจนะ กิเลสมันไปติดเียนสิ่งนั้นแล้วก็เอาโทษมาใส่ใจเรา แล้วเราก็ทุกข์ร้อน การประพฤติปฏิบัติก็ล้มลุกคลุกคลานก็จะแสวงหาสิ่งที่ว่าประพฤติปฏิบัติได้ง่ายกับใจดวงนั้น กิเลสมันก็ลากไป.. ลากไป.. นี่มันถึงต้องมีสติ เตือนตนเอง เตือนเรา ธรรมวินัยนี้ควบคุมเรา เราต้องดัดแปลงเรา ย้อนใจกลับเข้ามา ย้อนสิ่งนี้เข้ามา วิปัสสนาส่งสิ่งนี้ใจ

“สิ่งนี้เป็นกิเลสแล้วนะ สิ่งนี้ยึดแล้วนะ สิ่งนี้คือใจก็กระดอนออกไปแล้วส่งออกไปข้างนอก มันจะย้อนกลับเข้ามาทำลาย” นี่ถ้าเป็นปัญญาญาณมันจะทำลายสิ่งนี้ ทำลายในหัวใจของเรา ทำลายกิเลสของเรา ถ้ามันทำลายกิเลสของเรานะ ทำลายกิเลสเพราะกิเลสมันยึดจากกายกับจิตนี้ออกไปรับรู้แล้วยึดมันถือมันต่างๆ พอมันทำลายมันทำลายบ่อยครั้งเข้า

เพราะการประพฤติปฏิบัติตั้งแต่สักกายทิฐิมันจะมีความเข้าใจว่าจะต้องฆ่าแล้วฆ่าแล้วปล่อยวางขนาดไหน ถ้าไม่มีเหตุผล อันนั้นไม่เข้าคลองธรรม ถ้าเข้าคลองธรรม จะเข้าคลองธรรมไหลลื่นไปกับธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าถึงคลองธรรม อันนี้เป็น

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมของครูบาอาจารย์ที่เราศึกษา เรายึดเป็นนิตินัย เป็นแบบอย่าง

แต่ขณะที่เข้าคลองธรรม ธรรมของเราจะเริ่มเจริญงอกงามขึ้นมา จนถึงที่สุดธรรมนี้จะเกิดขึ้นจากใจ กายกับจิตจะแยกออกจากกันโดยธรรมชาติ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ปล่อยวางสิ่งต่างๆ ทั้งหมด มันจะเข้ามาสะท้อนหัวใจมาก สิ่งนี้คือธรรมจากใจดวงนั้นๆ

ถ้าใจดวงนั้นมีธรรม ทำนองคลองธรรมของครูบาอาจารย์ ทำนองคลองธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรายึดไว้ ยึดไว้เป็นแนวทางเครื่องดำเนิน เรายึดไว้ แต่ถึงที่สุดแล้ว จะต้องเป็นปัจจัยตั้งจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะต้องสัมผัสธรรมจากใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นได้สัมผัสธรรมเห็นใหม่

ทำนองคลองธรรมนี้เป็นเรื่องของโลก สิ่งที่เป็นเรื่อง..

พระไตรปิฎกเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ก็มีกาลเวลา ๕,๐๐๐ ปีแล้วศาสนานี้จะเสื่อมไป พระศรีอริยเมตไตรยก็จะมาตรัสรู้ครั้งหน้า

คำว่า “เรื่องของโลก” โลกถือว่าเป็นสมมุติ เป็นบัญญัติ สิ่งนี้เป็นธรรมของโลก แต่ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ จิตนี้-หัวใจนี้เข้าถึงธรรม เป็นธรรมของเรา สิ่งนี้จะเป็นของเรา เรื่องของโลก เรื่องของสิ่งต่างๆ จะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสิ่งนี้เลย เพราะสิ่งนี้เป็นสมบัติของเรา เป็นสมบัติจากใจดวงนี้

ถ้าใจดวงนี้เกิดขึ้นมา ย้อนกลับเลยนะ พอจิตนี้ปล่อยวาง กายกับจิตว่างมาก ตรงนี้เป็นจุดหนึ่งที่เราจะประพฤติปฏิบัติยาก เพราะ! เพราะมันจะว่าง มันจะมีความสุข แล้วมันจะยึดติดสิ่งนี้ แล้วจับต้องสิ่งใดไม่ได้ใจ เราถึงต้องทำความว่างนี้ ทำความสงบของเราขึ้นมา พื้นฐานต้องมีความสงบแล้วตรวจสอบใจของเราตลอด ถ้าตรวจสอบใจของเราตลอดมันจะยกขึ้นนะ ยกขึ้นวิปัสสนา มันจะเห็นกามราคะ

สิ่งที่เข้าหากามราคะในการประพฤติปฏิบัตินี้ ในการขุดค้น ในการหาจำเลยเป็นงานสุดยอด ถ้าใครทำหาจำเลยได้ เหมือนกับเราหลงทางนะ ถ้าเราไม่เจอถนน ไม่เจอทางที่ถูกต้อง เรา

จะเข้าทางนั้นไม่ได้เลย เราจะไปถึงเป้าหมายไม่ได้เลย แต่ถ้าเราเจอทางที่ถูกต้อง เราเจอปากซอย เราจะเข้าถึงเป้าหมายของเราได้ทุกครั้งไป เพราะมันถูกต้องไง นี่ทำนองคลองธรรมเรายังนี่ของครูบาอาจารย์ เรายังนี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าจิตเราสร้างความสงบเข้ามา เวลาเราซุกซัยเราก็นั่งเข้าไปหา หากาย หากจิต ถ้ามันหาเจอนะ ในเมื่อเราก็นั่งพิจารณากายเราปล่อยกายมา ทำไมหากายไม่เจอ กายสิ่งนั้นมันเราทิ้งไปแล้ว กายอย่างหยาบเราทิ้งอย่างหยาบไป กายอย่างกลางเราต้องพิจารณาอย่างกลางแล้วทิ้งอย่างกลางไป กายอย่างละเอียดมันจะเป็นกายอย่างละเอียด กายเหมือนกัน แต่กายในกายมันคนละส่วนกัน ไม่ใช่กายอันเดียวกัน เราเข้าใจว่าเราเห็นกายแล้วเราพิจารณากายแล้ว...ไม่ใช่!

ถ้าเป็นความความจริง มันพิจารณา.. ไข่ ขณะที่มันเป็นปัจจุบันอันนั้น แล้วก็ทิ้งอันนั้นไปแล้ว แล้วก็วางหาไม่เจอ หาไม่เจอเพราะเราสาวไม่ถึง แต่ถ้าเราย้อนกลับเข้าไปตรงนี้ เราจะเห็นกาย กายอันละเอียดไง ถ้าเห็นกายอันละเอียด นี่เราหาสิ่งนี้เจอ เราหาปากซอยเจอ เราจะเข้าเป้าหมายของเราได้ นี่ทำนองคลองธรรมจะเป็นแบบนี้ แต่ถ้าเป็นทำนองของกิเลสมันก็อันนี้เป็นความว่าง อันนี้เป็นความสุข อันนี้เป็นธรรมอยู่แล้ว มันก็จะติดอยู่ตรงนั้นไง ถ้ามันติดอยู่ตรงนั้นเวลาเราหมั่นสากัจฉากันก็จะว่า พุคได้ก็ขึ้นตอน ถ้าพุคได้แค่นี้ก็ติดแค่นี้

แต่ถ้าเราเจอครูบาอาจารย์ มันต้องมีทางไป

สายน้ำที่เป็นสาขามันลงถึงสายน้ำใหญ่ มันจะลงทะเลอย่างไร มันจะเป็นไป มันจะไปเจอปากอ่าว ปากอ่าวจะเป็นสภาวะแบบใด ถ้าเจอสภาวะปากอ่าวมันจะลงทะเลอย่างไร ถึงถ้าเจอกายภายในยกขึ้นวิปัสสนามันจะเป็นอสุภะนะ สิ่งที่เป็นอสุภะเราก็นั่งแยกแยะออกไป แยกแยะคือพิจารณามัน ให้เห็นสภาวะสิ่งนี้มันเห็นตามความเป็นจริง เห็นตามความเป็นจริงมันจะเป็นอสุภะ มันจะเี่ยมไปด้วยสิ่งที่ว่าเป็นความสกปรกโสภณของมัน มันจะปล่อยสภาวะแบบนั้นปล่อยขนาดไหน เราพิจารณาซ้ำๆ อยู่อย่างนั้นนะ ซ้ำ เพราะมันปล่อยทีหนึ่งมันก็ว่างมาก กิเลสอันละเอียดมันจะบอกว่านี่คือสภาวะธรรม

เวลาว่าง ว่างแบบลึกๆ นะ ว่างลึกเพราะอะไร เพราะจิตมันละเอียดมาก เราปล่อยสิ่งหยาบๆ มา มันมีความหยาบมา แต่อันนี้มันลึกกลับ มันละเอียดกว่า ผลมันต้องได้มากกว่า สิ่งที่มามากกว่า เราปล่อยสิ่งนี้มันก็แว้งแว้งๆ แว้งแว้งขนาดไหนมันก็ต้องไม่มีเหตุมีผล เราต้องซ้ำอย่าง

นั่น ถึงที่สุดนะ มันสะท้อนหัวใจมากเวลาขั้นอันละเอียดขาดออกไปจากใจ ใจนี้จะหวั่นไหวไปหมดเลย จิตปล่อยสภาวะอันนั้น กามราคะ ปฏิฆะ ขาดออกไปจากใจนะ

สิ่งที่เป็นปฏิฆะคือความผูกโกรธ ถ้าสิ่งใดสะท้อนหัวใจ ไม่พอใจมันจะเริ่มสะท้อนสิ่งนี้ แล้วความโลภ ความโกรธ ความหลง อยู่ตรงนี้ ถ้าเราปล่อยขั้นละเอียด เราทำลายอสุภะออก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ลูกของวัฏจักร มันจะขาดออกไปจากใจ จะสะท้อนหัวใจมาก

สิ่งที่สะท้อนหัวใจนะ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ขาดออกไปจากใจ เวียงว่างไปหมดเลย แล้วฝึกซ้อมสิ่งนี้ ฝึกซ้อมเพราะเศษส่วนของมันจะมีสิ่งนี้ การฝึกซ้อม ความฝึกซ้อม เพราะอะไร เพราะเศษของมัน เช่น เราทานอาหารแล้ว เราทานอาหาร เราทานเราอิ่มไปแล้ว เรานึกถึงขณะที่ทานอาหารเราก็เห็นภาพนั้นเพราะอะไร เพราะมันเป็นสัญญา มันเป็นสิ่งที่ตาเรากระทบรูปนั้น มันก็ไปสะสมไว้ที่ใจ สิ่งที่ถูกข้อย่างหยาบในอายตนะทั้งหมด กระทบสิ่งใด ต้องส่งข้อมูลนี้ไปเก็บข้อมูลไว้ที่ใจทั้งหมด

นี่ก็เหมือนกัน เราทำลายขั้นอันละเอียดขาดออกไปจากใจ แต่เศษส่วนของมันที่สิ่งที่ข้อมูลเดิม มันยังมีสิ่งนี้ต้องทำลาย เราถึงฝึกซ้อมไป มีการฝึกซ้อมมันก็จะปล่อย ปล่อยสิ่งเหล่านั้น ถ้าไม่เข้าใจนะ จะนึกว่ามรรค ๔ ผล ๔ เพราะมันปล่อยแล้ว แล้วมันจะว่างมาก จะติดอยู่ตรงนั้นไง.. โลกนี้ว่างหมดเลย ว่างขนาดไหน.. เพราะความว่าง เพราะจิตนี้รับรู้มันถึงว่าว่าง เพราะรับรู้ว่าง เพราะมีความรู้สึกใจ “ว่างๆ” ยังพูดได้อยู่ มันเป็นสภาวะแบบนั้นทั้งหมด...นี่คิด! กิเลสอันละเอียดอ่อนอ่อนมากอยู่ในหัวใจนะ จะต้องให้จิตนี้ไปหมอบราบคาบแก้วกับมัน

ถ้าไปหมอบราบคาบแก้วกับอวิชชา สิ่งนี้คืออวิชชา คือความไม่รู้ คือเจ้าวัฏจักร เข้าไปถึงที่แล้วก็ต้องไปหมอบราบคาบแก้วกับสิ่งนั้น จะติดพันกับสิ่งนั้นไปมาก จะศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขนาดไหน จะฟังธรรมของครูบาอาจารย์ไหนไว้เป็นคติเป็นตัวอย่าง มันก็เป็นคติเป็นตัวอย่าง แต่เราเข้าไปเจอกับความจริงมันไม่เหมือนกับสิ่งที่เราคาดหมายหรือ สิ่งที่เราคาดหมายว่าถ้าเราไปเจออวิชชา เราจะจับอวิชชา แล้วเราจะทำลายอวิชชาให้ได้ เพราะสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่า การประพฤติปฏิบัติมันจะจบกระบวนการของมัน แต่ถึงที่สุดแล้วเราก็ก็นึกไปหมอบราบคาบแก้วว่าสิ่งนี้คือการทำลายแล้วไง

“ทำนองคลองธรรม” ขนาดถึงที่สุดแล้วก็เลสอย่างละเอียดมันก็ยังหลอกอยู่บนขนาดนั้น แล้วจะบอกว่า ประพฤติปฏิบัติโดยไม่ให้มีกุศลธรรม ไม่มีกุศลจิต เป็นฝ่ายอกุศล ต้องเป็น กุศล.. ก็เลสละเอียดมันหลอกขนาดนั้น มันจะไปเป็นกุศลได้อย่างไร ในเมื่อมันเป็นกิเลสอยู่นะ

แต่ในการประพฤติปฏิบัติที่ว่าเป็นอกุศลหรือว่ากุศลก็แล้วแต่ เราก็ยังบุกบันเข้าไปจนถึง ที่เข้าไปหมอบกราบแล้ว แล้วครูบาอาจารย์จะชี้ว่า “สิ่งที่ว่าว่างๆ ใครรู้ว่าว่าง? สิ่งที่เป็น ความรู้สึก ใครเป็นคนรู้สึก?” นี่มันละเอียดขนาดนั้นนะ แล้วถ้าจิตนี้มีความพอใจ มันจะย้อน ออกได้ พลังงานนี้จะเกิดขึ้นมาแล้วย้อนกลับเข้ามา แล้วพยายามใช้ตัวของมันเองจับตัวของมัน เองให้ได้ ถ้าจับตัวของมันเองได้ เหมือนกับวัตถุนั้น เข้าใจวัตถุนั้น วัตถุนั้น จิตมี ความรู้สึกสิ่งนั้น แล้วย้อนกลับเข้าไปถึงรู้สึกตัวมันเอง นี่คือหาจำเลยได้ คือจับตัววิชาได้

คนที่จะค้นคว้าหาวิชาได้จะไม่หมอบกราบแก้วกับมัน ก็ต้องเจอตัวมัน พอเห็น ตัวมัน นี่คือตัวเจ้าวัฏจักร เห็นตัวเจ้าวัฏจักรนี่คือตัวพญามารไง คือตัวเรือนยอด เรือน ๓ หลังจาก นางคันทา นางอรดี แล้วเป็นเรือนยอดของมัน คือภคินี คือพ่อของ นางคันทา นางอรดี พอ เห็นตัวพ่อ ตัวนางคันทา นางอรดี นั้นนะ อันนี้เป็นปัญญาอันละเอียดลึกซึ้งมาก จะต้องพยายาม ให้สมดุที่สุด ความสมดุนี้มันจะเข้าไปเป็นปัญญาญาณ อาสวักขณญาณมันอยู่ตรงนี้ไง ปัญญา อย่างนี้จะเป็นปัญญาที่โลกุตตรธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อนมาก

จะละเอียดอ่อนขนาดไหน จะไม่เป็นความลึกซึ้งของใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ใจของผู้ ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าถึงธรรมจะต้องผ่านขบวนการอย่างนี้ทั้งหมด ถ้าไม่ข้ามขบวนการ อย่างนี้มันเป็นสิ่งที่ว่าปัญญาอย่างหยาบ สิ่งที่เป็นปัญญาอย่างหยาบมันก็จะหม่นอยู่เป็นปัญญา อย่างหยาบอย่างนั้น มันปล่อยอย่างนั้นเข้ามา แต่ปัญญาอย่างละเอียดสุด มันจะเป็นปัญญาที่เข้าไป ทำลายตัวนี้ไง พอทำลายตัวนี้สิ้นสุดนะ เป็นปัญญาญาณ ปล่อยสิ่งนี้ทั้งหมด พลิกคว่ำไป

จิตที่ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา รับรู้สิ่งต่างๆ เข้ามาตลอดไป ถึงที่สุดแล้วต้องทำลายตัว มันเอง แล้วใครจะเป็นผู้ที่บอกว่าว่างล่ะ? เพราะผู้ที่เคยบอกว่าว่างนั้นก็โดนทำลายไปด้วยธรรม ใจ ด้วยคลองธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยธรรมของครูบาอาจารย์ที่เป็น แนวทางของเรา แล้วด้วยธรรมของใจดวงนั้นที่ประพฤติปฏิบัติเข้าไปถึงจุดนั้น แล้วพลิกสิ่งนี้

ออกไป จิตนี้ว่างหมด จิตนี้ปล่อยวางต่างๆ ทั้งหมด จะพูดสิ่งใดไม่ได้ ถึงว่าสิทธิ์นี้เป็นวิมุตติธรรมจากใจดวงนั้นใจ

“ทำนองคลองธรรม” จะอยู่ในใจดวงนั้น จะเข้าใจในการประพจน์ที่สัมผัสคลุกคลานมานะ จะเห็นใจมาก จะเห็นใจผู้ที่ประพจน์ปฏิบัติเพราะ! เพราะใจดวงนี้ก็จะก้าวเดินขึ้นมาถึงจุดนี้ได้ สัมผัสคลุกคลานขึ้นมาจากการประพจน์ปฏิบัติจากภายในนะ จากภายในคือโลกนอกกับโลกใน โลกนอกเป็นเรื่องที่น่าเศร้ามาก สิ่งที่เป็นอยู่ เวลาคนเกิดขึ้นมามีแต่ความพอใจ หลงกัน เลี้ยงกันด้วยความเกิดของคน เวลาคนตายมีแต่ความเศร้าโศกเสียใจ เห็นไหม โลกเขาคาดว่าอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นเรื่องของธรรมนะ เรื่องของโลกคือเรื่องของความต้องแบกไว้ เรื่องของภาระ เรื่องของการตาย คือเรื่องการจบสิ้นขบวนการ แต่ถ้ามีกิเลสอยู่ มันก็ยังเกิดตายๆ ตามกระแสของจิตเคลื่อนไป แต่ถ้าเราประพจน์ปฏิบัติจนถึงที่สุดอย่างนี้แล้ว เกิดตายนี้เป็นชาติสุดท้าย เพราะจิตนี้มันทำลายเชื้อของมันแล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ทุกดวงใจว่าแห่ว ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว” แต่จิตดวงนี้ไม่ว่าแห่ว จิตดวงนี้มีคุณธรรมในใจดวงนั้น จิตดวงนี้ชุ่มชื้น อิ่มเอมอยู่ตลอดเวลา แล้วจะเกิดได้อย่างไร จะตายได้อย่างไร เพราะเป็นผู้ที่ไม่ว่าแห่ว เป็นผู้ที่ไม่กระวนกระวาย เป็นผู้ที่ไม่หาที่อยู่อีกตลอดไป จิตที่ว่าแห่วเขาต้องหาความพอใจของเขา เขาต้องหาที่ชุ่มเย็นของเขา เขาคืนรนของเขา เขาถึงต้องเกิดต้องตายตลอดไป

แต่จิตดวงนี้ชุ่มชื้นพอใจอยู่อย่างนั้น ด้วยคุณธรรมจากใจดวงนั้น จะไม่มีการเกิดและการตายอย่างนี้อีกเลย นี่ก็ทำนองคลองธรรมที่ก้าวเดินมาเป็นขั้นเป็นตอนนะ ผู้ที่ประพจน์ปฏิบัติถึงต้องมีกำลังใจ มองจากโลก เอาโลกนั้นให้สะท้อนหัวใจของเรา แล้วให้สะท้อนใจ พอสะท้อนใจ ให้ทำลายโลกจากภายใน แล้วโลกจากภายนอกมันจะเข้ามายุ่งเรื่องโลกภายในเราไม่ได้อีกเลย เอวัง